

ASIA: LAUSUNTO LAPSI- JA NUORISOPOLIITTIKAN KEHITTÄMISOHJELMASTA 2012-2015

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry on valtakunnallinen sosiaali- ja terveystieteellinen asiantuntijajärjestö, jonka jäseninä on 140 valtakunnallista sosiaali- ja terveysjärjestöä, 16 alueellista sosiaali- ja terveysturvayhdistystä ja 96 tukijäsentä, suurin osa niistä kuntia. Pyydettyä lausuntona Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmasta Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto (STKL) esittää kehittämisohjelman jatkotyössä huomioitavaksi seuraavia näkökohtia:

1. Lapsi- ja nuorisopolitiittinen ohjelma on STKL:n arvion mukaan huolellisesti valmisteltu ja kattava ohjelma-asiakirja lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämistarpeista, painopisteistä ja toimenpiteistä. Suurelta osin ohjelman esitykset ovat kannatettavia. Kattavuudestaan huolimatta, STKL:n edustamasta näkökulmasta arvioituna, ohjelman muutamat sisällölliset valinnat painotukset ja kaipaisivat kuitenkin täsmentämistä.
2. STKL:n arvion mukaan Lapsi- ja nuorisopolitiittisen ohjelman rakentamisessa on huomioitu monipuolisesti linkittyminen erilaisiin muihin käynnissä oleviin ohjelmiin ja strategioihin. Ohjelma-asiakirjassa on huomioitu myös Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan kirjatut kolme keskeistä kokonaisuutta, joista STKL:n näkemyksen mukaan lapsi- ja nuorisopolitiikan kannalta aivan erityisen tärkeitä ovat ensimmäinen ja kolmas kokonaisuus. Kestävän kasvun ja kilpailukyvyyn rakentaminen ovat pitkällä aikajänteellä tapahtuvia asioita, jonka vuoksi juuri lapset ja nuoret sekä heidän tulevaisuutensa rakentuminen on tärkeää huomioida poliittisessa päätöksenteossa. Aivan erityiseen asemaan tästä näkökulmasta asettuu köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentämiseen tähtäävät toimenpiteet, jolla mahdollistetaan kaikkien osallistuminen tulevaisuuden rakentamiseen. STKL:n arvion mukaan ohjelmassa on näistä näkökulmista hyvin huomioitu erityisesti eriarvoisuuden vähentämiseen tähtäävät toimenpiteet. Köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämiseksi kohdistuvat toimenpiteet keskittyvät STKL:n arvion mukaan erityisesti ehkäisevään työhön, mikä on tärkeää, mutta STKL olisi toivonut ohjelmaan huomattavasti vahvempaa toimenpiderakennetta olemassa olevan lapsi- ja nuorisoköyhyyden vähentämiseksi ja syrjäytymiskierteitten katkaisemiseksi.
3. Vahvempaa suunnittelua ja toimenpide-ennakointia olisi STKL:n arvion mukaan ohjelmassa tarvittu myös sen yhteistyön suhteen, mitä on tarkoitus toteuttaa Syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävän poikkihallinnollisen ohjelman suhteen. Vaikka ohjelma on vasta käynnistymässä, eivät sen sisällöt kuitenkaan ole millään muotoa uusia ja ennakoimattomia. Mikäli Lapsi- ja nuorisopolitiittisessa ohjelmassa ei oteta kantaa varsinaisen yhteistyön toteuttamiseen vielä tässä vaiheessa, odottaa STKL ohjelmaa täsmennettävän tässä suhteessa myöhemmin. Mikäli eri substanssitahto eivät kanna omaa vastuutaan Syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävän poikkihallinnollisen ohjelman toteutuksesta käytännössä uhkaa tämä, tulevaisuuden rakentamisen kannalta poikkeuksellisen tärkeä, ohjelma jäädä pelkiksi korulauseiksi ja politiikkatason suunnitelmiksi käytännössä.
4. Merkittävin Sosiaali- ja terveysturvan julkisen sektorin kehittämistoimintaa ohjaava ohjelma on Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma Kaste. Lapsi- ja nuorisopolitiittisen ohjelmassa mainitaan käydyn ohjelmarakentamisen yhteydessä keskusteluja myös Kaste ohjelman valmistelijoiden kanssa. Kaste ohjelmaan onkin rakentumassa oma osaohjelmansa Lasten ja perheiden palveluiden kehittämiseksi, jonka kanssa yhteistyötä olisi kannattavaa tehdä STKL:n näkemyksen mukaan jatkossakin. STKL toivoo yhteistyön rakentamisessa huomioitavan jatkossa myös se kehittämistyö, mikä toteutetaan jatkossa

RAY:n avustaman Lapsen turvallinen elämä -ohjelman kautta. Tätä ohjelmaa koordinoi Lastensuojelun keskusliitto.

5. STKL:ssa pidetään erittäin tärkeänä ohjelman vahvaa otetta lasten ja nuorten demokratia- ja osallisuuskasvatuksen tehostamisen suhteen. Tulevaisuuden yhteiskunnallisen toiminnan ja demokratian toteutumisedellytysten kannalta on erittäin tärkeää, että lapset ja nuoret oppivat omakohtaisesti osallistumisella ja äänen esilletuomisella olevan todellista merkitystä yhteiskunnan rakentumisen kannalta. Siksi onkin ollut tärkeää, että lasten ja nuoren ääni on päässyt kuuluville myös ohjelman rakentamisessa. Samaa otetta kannattaa STKL:n arvion mukaan jatkaa myös ohjelman toteutuksessa sekä sen toteutumisen arvioinnissa. Demokratiakasvatuksellisten toimenpiteitten suhteen STKL:ssa arvioidaan erittäin hyväksi myös strategisessa tavoitteessa 1.2. mainittu mahdollisuus kansalaisjärjestöjen koulujen välisen yhteistyön kehittämiseksi.
6. STKL:n arvion mukaan ohjelman strategiset tavoitteet on onnistuttu muotoilemaan sellaisiksi, että ne ovat pääosin kannatettavia. Toteutussisältöjen suhteen olisi ohjelman rakentamisessa tullut STKL:n näkemyksen mukaan pyrkiä kuitenkin merkittävästi konkreettisempiin ehdotuksiin. Nykyisessä muodossaan monet toteutuslauseet jäävät lähinnä tahdon ilmaisun tasolle. Toteutussisällöissä on myös vielä joitakin kohtia, jotka kaipaavat lisähuomioita, jatkotäsmäntämistä tai selventämistä, Näitä kohtia koskevat huomiot on koottu seuraavaan:
 - a. Kohdassa 2.3 mainitaan Kaste-ohjelman ja RAY-avustusten kautta tapahtuva kehittäminen vanhemmuuden tuen suhteen. STKL:n arvion mukaan tämä kohta jää ohjelmassa hyvin irralliseksi, eivätkä sen toimenpidesisällöt itse asiassa aukea lukijalle.
 - b. Kohdassa 3.1. mainitaan kehitettäväksi kolmannen sektorin osaamista ja käytäntöjä yhteistyönä OKM:n, STM:n ja järjestöjen kanssa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä sekä sateenkaariperheitä kohtaaville. Tekstistä saa käsityksen, jonka mukaan käytäntöjä kehitettäisiin erityisesti järjestötoimijoiden käyttöön, mikä ei kuitenkaan liene tarkoitus. Näitä kohtaamiskäytäntöjä tarvitaan aivan yhtä lailla julkisen sektorin ammattilaisten työssä.
 - c. Kohdassa 5.2. mainitaan STM:n tukevan ja ohjaavan erityisesti sitä kansalaisjärjestötoimintaa, jota tehdään kaikkein heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden ja ryhmien tukemiseksi. Näin varmasti suurelta osin onkin, mutta tekstivalinta ei kuitenkaan edusta kokokuvaa siitä, mitä STM:n hallinnonalan järjestöissä tehdään esimerkiksi ennaltaehkäisevän lapsi- ja nuorisotyön suhteen.
 - d. Kohdassa 8.2. mainitaan tehostettavaksi toimia koulukiusaamisen vähentämiseksi. STKL:n arvion mukaan pelkkä vähentäminen ei ole kiusaamisproblematiikan osalta riittävä tavoite, vaan asiassa tulee pyrkiä nollatoleranssiin.
7. STKL:n arvion mukaan lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma on tärkeä asiakirja toimialan tulevien toimenpiteiden suuntaamiseksi. Ohjelman vieminen käytännön tasolle on kannattavaa, mutta edellyttää todellisia toimeenpanoresursseja sekä sujuvaa yhteistyötä eri toimijatahojen kanssa. Aivan erityiseen asemaan ohjelman onnistumisessa asettuu yhteistyö sosiaali- ja terveysministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalojen ja niiden omien kehittämisohjelmien kanssa.

Helsingissä 17.lokakuuta 2011

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry

Riitta Särkelä
toiminnanjohtaja

Juha Pantzar
kehitysjohtaja